İslâm'ın Kalesi
SAFİYYE BİNT ABDULMUTTALİB
Radîyallahu Anhâ

يَا صَفِيَّةُ بِنْتَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ
لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

"Ey Abdülmuttalib'in kızı Safiyye! (Sen de nefsini Allah'ın elinden satın almaya bak!) Yarın Allah katında sizin içinde bir şey yapamam!"

(Buhârî, *Menâkıb*, 13)

Ey gözlerim! Sicim gibi gözyaşlarıyla cömertçe ağlayın; Medine'nin batısındaki su kanalını yıkacak kadar...
Ey gözlerim! İçten gelen gözyaşlarıyla ağlayın; Şiddetli elemle, hüzünle ve gönül acısıyla...

Safiyye bint Abdulmuttalib (r.anhâ)

(İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 333)

Adı	Safiyye bint Abdülmuttalib
Anlamı	Saf, temiz, halis ve katıksız
Künyesi	Ümmü'z-Zübeyr/ *Zübeyr'in annesi*
Lakabı	Ammetü'n-Nebi/ *Peygamberin halası*
Baba Adı	Abdülmuttalib b. Haşim
Anne Adı	Hâle bint Üheyb
Kabilesi	Haşimoğulları/Mekke
Doğum Yeri	Mekke
Doğum Yılı	N. Öncesi, 43 /Miladî, 567
İslam'a Girişi	Nübüvvetin ilk günleri
Sohbet Süresi	23 yıl
Rivayeti	3
Eşi/Eşleri	Hâris b. Ümeyye, Avvam b. Hüveylid
Vefat Yeri	Baki Kabirstanlığı/Medine
Vefat Yılı	Hicrî, 20/Miladî, 640
Vefat Yaşı	73

İslâm'ın Kalesi
SAFİYYE BİNT ABDULMUTTALİB
(Radîyallahu Anhâ)

82 İl 82 Sahâbî projesinin 35. durağına bizleri eriştiren Âlemlerin Rabbi olan Allah'ımıza sonsuz hamdler olsun.

O'nun kutlu elçisine, hateme'n-nebiyyîn olana, rahmeten li'l-âlemin olana; şahid, mübeşşir, nezir, daî, sirace'n-münîr olana, üsvetü'n-hasene olana yani en güzel örnek olana salât ve selam olsun.

O, en güzel örneğin mübarek ellerinde yetişerek, her biri hayatın çok farklı vechesinde örnekler olan sahâbî efendilerimizin tamamına selam olsun.

O sahâbî efendilerimizden olan İslâm'ın kadını, annemiz, canımız, başımızın tacı Hz. Safiyye validemize selam olsun.

Efendimiz'in (sas) mübarek ellerinde yetişen o güzide neslin her bir ferdi bizim için önemlidir. Bugün adını bildiğimiz 10.000 sahâbî efendimizin hangisinin hayat defterinin önüne otururursak, oturalım; hangisinin hayatını öğrenmek ve okumak maksadı ile gelip önlerinde durursak duralım; iki temel noktayı hiç unutmamalıyız. Bunlardan biri: O nesil Resûlullah'ın (sas) sohbeti ile yetişmiş bir nesildir. Sohbet-i Risalet âdeta onları boyamıştır. İnsibağ denilen şey budur. Her birine Efendimiz'den (sas) farklı bir iz düşmüştür. O halde biz hangi sahâbî efendimizi tanımak için gayret edersek, öncelikle o izin ne olduğunu anlamalı, sahâbeyi tanırken onların üzerinden Efendimiz'i (sas) biraz daha fazla tanımanın yollarını zorlamalıyız. Unutmamalıyız ki hocanın değeri talebelerinin üzerinden anlaşılır. Talabe sahâbe ise siz düşünün onları yetiştiren muallimler muallimi nasıl biridir?

İkincisi, onlara Efendimiz'den (sas) bir iz düştüğü muhakkak da peki, onlardan bize ne düşmelidir? Biz bu çağın insanları olarak onlardan ne almalı, neleri kavramalı ve bunları nasıl hayata taşımalıyız; bunun gayretini vermeliyiz. Bu iki amacı hiç unutmamalıyız ki asıl maksat hâsıl olsun, hayatlarda o güzide örneklerin mirasları ile yeniden saâdet asrının o güzel ikliminе kavuşsun inşallah...

Giresun'un Nasibi: Kale Gibi Bir Hanım

İllerde anlatılan sahâbîleri seçerken, Giresun'un nasibi bu annemiz oldu. Sebebi ise şu idi: Gerçekten Hz. Safiyye annemizi bir cümle ile özetlemek mümkün olsaydı onun için söylenecek en güzel cümle: *"Kale gibi bir hanım"* olmalıydı. Birazdan hayatını okumaya başladığımızda neden böyle dediğimiz daha iyi anlaşılacaktır. O kale gibi dimdik durarak, yıkılma tehlikesinin ortaya çıktığı anlarda bu iş kadına, erkeğe bakmaz; bu iş erkek işi, kadın işi değil, bu iş genç, ihtiyar işi de değil; iman işidir dercesine meydana atılmış ve imanına layık bir duruş ortaya koymuştur. Madem Safiyye annemiz bir kaledir hem de İslâm'ın bir kalesidir, o halde kalesi ile meşhur bir ilimiz olan Giresun'da o gündem edilmeli dedik. İnşallah bu güzel annemizin, Efendimiz'in (sas) dünyasında çok farklı yeri olan bu özel sahâbinin âleme bıraktığı mirasları iyice anlar, hayatlarımızı da bu güzellikler çerçevesinde yeniden imar ederiz.

Hz. Safiyye Demek, Ne Demek?

Safiyye annemiz der demez aklımıza neler gelir şöyle bir zihnimizi yoklayalım.

O, kavminin efendisi Fil hadisesinin kahramanı, zemzemin banisi ve Resûlullah'ın (sas) hamisi olan Abdülmuttalib gibi bir babanın kızı...

O, her hali ile annelerin annesi olan Âmine validemizin kokusunu yansıtan Hale bint Üheyb gibi bir annenin kızı...

O, şehitlerin efendisi, Allah'ın ve Resûlullah'ın arslanı, aslanların aslanı Hz. Hamza gibi bir yiğidin kardeşi...

O, Âtike gibi, Berre gibi, Ümeyme gibi, Ervâ gibi, Ümmü Hâkim Beyza gibi, her biri yine bir aslan olan hanımların kız kardeşi...

O, Hz. Peygamber'in havarisi olan, Aşere-i Mübeşşere'nin bir yiğidi olan, ihlâs ve aşk kahramanı Zübeyr gibi bir yiğidin annesi...

O, hicretin nazlı gelini olan, kuşağını hicret yolunda feda edip, Zatu'n-Nitakayn/ Çifte kuşaklı lakabını Peygamberimizden alan Esma bint Ebî Bekir gibi bir hanımın kayınvalidesi...

O, hicretin çocuğu olan, şehadete yürürken bile: "Ben Safiyye gibi bir hanımın torunuyum"[1] diyen Abdullah b. Zübeyr gibi bir yiğit oğlu yiğidin babaannesi...

O, risalet davasının annesi olan, zor günlerin sığınağı, limanı olan, Peygamber evinin ilk sultanı olan Hz. Hatice gibi bir ananın yengesi...

O, hepsinden önemlisi; iki cihan serverinin, gözlerimizin nuru, dertlerimizin dermanı Muhammed Mustafa'nın (sas) halası...

İşte O böyle biri? Kolay mı Hz. Safiyye'yi her yönü ile anlatabilmek, kolay mı yazabilmek? Elbette kolay değil. Ancak zamanın/sayfaların kifayet ettiği oranda, bizler onun hayat defterinin sayfalarını çevirmeye çalışacağız.

Abdülmuttalib'in Evi'nden Avvam'ın Evine

Efendimiz'in (sas) dedesi Abdülmuttalib hayatı boyunca 6 hanım ile evlenmiş, bu evliliklerinden 13 erkek ve 6 kızı olmuştur.[2] Abdulmuttalib'in evlilik yaptığı iki hanımdan biri Fatıma bint Amr [3] -ki bu hanım Efendimiz'in babaannesi yani babası Abdullah'ın, amcaları Ebû Talib ile Zübeyr'in

[1] el-Asimî, *Semtü'n-Nücumü'l-Avâlî*, III, 94.
[2] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 28.
[3] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 62.

annesidir; diğeri ise Hâle bint Üheyb'tir.[4] Bu hanım, Efendimiz'in (sas) annesi Âmine'nin amcasının kızıdır. Bazı kaynaklarda kardeşi dense de[5] bu doğru değildir; en doğrusu Hâle'nin, Âmine validemizin amcası Üheyb'in kızı olmasıdır. [6]

Abdulmuttalib, babası vefat etmiş olan Âmine validemizi amcası Üheyb'ten istemeye gidince, onun kızı Hâle'yi de kendisine istemiş, iki düğünü bir anda yapmıştır. Hâle validemiz Abdulmuttalib'e, Hamza, Mukavvim, Hacl isimli üç erkek ve Safiyye isimli bir kız doğurmuştur.[7] Çok büyük ihtimalle Hz. Hamza, Safiyye annemiz ile ikizdir. İkisinin de doğum tarihi miladî 567'dir, yani Nübüvvetten 43 yıl önce doğmuşlardır. Böyle olunca, Hz. Hamza'nın ve Hz. Safiyye'nin Efendimiz (sas) ile yaş farkları sadece 2 veya 3'tür. Dolayısı ile Hz. Hamza Efendimiz'in (sas) hem amcası hem teyzesinin oğlu hem de sütkardeşidir. Hz. Safiyye ise Efendimiz'in (sas) hem halası hem de teyzesinin kızıdır. [8]

Safiyye annemiz böyle bir evde doğdu, kendisi ile yakın yaşlarda olan diğer beş kız kardeşi ile büyüdü. Genç kız olunca ona Mekke'nin tanınmış ailelerinden biri olan Benî Ümeyye'den Hâris b. Harb b. Ümeyye talip oldu. Hâris, Ebû Süfyan'ın kardeşi idi. Safiyye validemiz Hâris ile evlendi ve ondan hakkında çok fazla bilgimiz olmayan Seyfi ya da bir diğer okunuş ile Safi isminde bir oğlu oldu.[9] Bir müddet sonra Hâris b. Harb b. Ümeyye vefat edince, bu sefer Hz. Hatice validemizin kardeşi Avvam b. Huveylid ile evlendi.[10] Hz. Safiyye'nin Hz. Hatice'ye yakınlığı işte buradan kaynaklanıyordu.

Safiyye annemizin Avvam'dan, 3 erkek, 1 kız; 4 çocuğu oldu. Bunlar ihlâs âbidesi Zübeyr, Sâib, Abdülkâbe ve Ümmü Habib'ti. Bu çocuklardan Abdülkâbe hakkında fazla malumatımız yok, ihtimaldir ki çocuk yaşta vefat

[4] Babasının adı bazı kaynaklarda Üheyb, bazı kaynaklarda ise Vüheyb şeklinde verilmiştir. Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât,* I, 74; İbn Hazm, *Cemheretü Ensâbi'l-Arab,* s. 129.
[5] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 60.
[6] İbn Hişâm, *es-Sîre,* I, 386, 387.
[7] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 28.
[8] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 230.
[9] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü,* s. 230.
[10] İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 172.

etmiştir. Ancak, Hz. Zübeyr'i zaten çok iyi biliyoruz. Sâib ise pek tanınmaz; ama onun da Hz. Zübeyr'den farkı yoktur. Sâib b. Avvam da ilk günlerde kardeşi ve annesi ile birlikte iman etmiş, 23 yıl Resûlullah'ın (sas) arkasında yerini almış, Uhud'dan sonra tüm gazvelere katılmış, Efendimiz (sas) onu bir mektupla peygamberlik iddiasında bulunan yalancı Müseyleme'ye göndermiş, Hz. Ebû Bekir döneminde ise Yemâme'de Müseyleme'ye karşı verilen savaşta şehit olmuştur.[11] Kızı Ümmü Habib'e gelince, onun da ilk günlerde iman ettiğini görüyoruz. O da iman yolunda büyük bedeller ödeyen biridir. Amcasının oğlu olan Hâlid b. Hizam ile evlenmiştir. Hâlid b. Hizam, Zübeyr b. Avvam ile beraber Habeşistan'a giderken hastalanarak yolda vefat etmiştir.[12] Ümmü Habib, kocasının vefatını Mekke'deyken duymuştur. O günden sonra kulluk yolunu tek başına yürümüş ve hicret etmiş ve Medine'de yaşamış, bir müddet sonra da vefat etmiştir. [13]

Safiyye annemiz Avvam b. Huveylid ile takriben 10 yıllık bir evlikleri olmuştur. Nübüvvet öncesi son Ficar harblerine[14] Avvam, babası Huveylid ile katılmış ve ikisi de o savaşta öldürülmüşlerdi.[15] O günden sonra bir daha Safiyye annemiz evlenmeyecek, tüm gayretini çocuklarının yetiştirilmesi üzerine yoğunlaştıracaktı. Özellikle Zübeyr üzerinde titreyecek ve onun iyi yetişmesi için uğraşacaktı. [16]

Zübeyr Gibi Bir Yiğide Anne Olmak

Safiyye validemiz, kocası Avvam'dan sonra evlenmeyince, Avvam'ın kardeşi Nevfel yeğenlerine kol kanat gerecek ve onlara sahip çıkacaktı. Zübeyr ve Saib, iki yetim olarak amcaları Nevfel'in şefkatli kollarında büyüye-

[11] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 324, 325.
[12] Bkz. Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 326, 327.
[13] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2679.
[14] *Eyyâmü'l-Ficâr/Ficâr Savaşları* diye isimlendirilen ve İslâm öncesi dönemdeki Arap kabileleri arasında geçen savaşlardır. Arka arkaya dört yıl ve dört büyük savaş şeklinde vuku bulan bu savaşların en sonuncusuna Hz. Peygamber (sas) amcaları ile birlikte katılmıştır. Yüzlerce insanın öldüğü bu savaşlar, nihayetinde yapılan bir antlaşma ile son bulmuştur. Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 114, 115; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 246-249; İbn Esîr, *el-Kâmil*, I, 590-593.
[15] Muhammed Emin Yıldırım, *Efendimiz'in Havarisi ve İhlas Abidesi Zübeyr b. Avvam*, s. 23.
[16] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 172.

cekti. Amcası yeğenlerini çok severdi, yeğenleri de onu babaları gibi bilir, ona her türlü saygı ve ihtiramı gösterirlerdi. Ama kaderin cilvesine bakın ki gün gelecek yeğen Zübeyr hakkın yanında yer alacak, amca Nevfel ise ona karşı çıkacak, yollar Bedir'de kesişecek ve Zübeyr hakikatin temsilcisi olan kılıcı ile öz amcasını Bedir'in meydanında öldürmek zorunda kalacaktı. [17]

Zübeyr, çocukluğunda amcasından hep ikram ve sevgi görürken, annesinden ise hep zorluk görmüştü. Anne Safiyye, oğlu Zübeyr'in iyi bir savaşçı, korkusuz bir yiğit olması için ona oldukça sert davranmış, hep daha iyisini yapması için onu zor şartlarda yetiştirmeye çalışmıştır. Tabiatı gereği de biraz sert bir hanım olan Safiyye validemiz, Zübeyr'in yiğit biri olması için elinden geleni yapıyordu. Bazen bu konuda öyle sınırları zorluyordu ki Zübeyr âdeta perişan oluyor, amca Nevfel, annesinin elinden zorlukla Zübeyr'i alıyordu. O ve diğer akrabaları anne Safiyye'ye kızıyor: "Sen bu çocuğu öldürecek misin? Bu çocuğa bu kadar yüklenmen doğru değil! Sen onu öfkeyle dövüyor, düşmanca muamele ediyorsun" diyorlardı.[18] Anne Safiyye ise bu konuda kendini eleştiren başta Zübeyr'in amcası Nevfel b. Huveylid olmak üzere tüm akrabalarına neden böyle yaptığının gerekçelerini anlatıyordu. Hz. Safiyye oğlunun daha iyi yetişmesi için böyle yaptığını söylemesine rağmen amca Nevfel, tatmin olmuyor, bu sefer Safiyye validemize söz geçiremeyeceğini anlayınca: "Ey Benî Haşim! Bu kadına karşı beni savunmayacak mısınız?" diyerek, Haşimoğulları'ndan yardım istiyordu. Safiyye validemiz ise hiçbir söze aldırmadan ileride zor bir davayı omuzlayacak olan oğlu Zübeyr'i daha da yetiştirmenin yollarını arıyordu.[19] Zübeyr, bu zorlu sürecin basamaklarını çıkmaya çalışırken, Mekke çok özel bir zamana ve zemine doğru hazırlanıyordu.

Burada bugünün anne ve babaları olarak, Hz. Safiyye'nin oğlunu yetiştirirken takındığı tavır üzerinden bir mesaj almak durumundayız. Ne yazık ki şu an çocuklarımızı sorumluluk alma noktasında, onlara karşı biraz gevşek davranıyoruz. Eskiden çocuklar 10-12-15 yaşlarına gelince aileye katkı-

[17] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre*, s. 150.
[18] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 623.
[19] Muhammed Emin Yıldırım, *Efendimiz'in Havarisi ve İhlas Abidesi Zübeyr b. Avvam*, s. 25-27.

da bulunurlarken, şimdi 20-25-hatta 30 yaşlarına gelip de halen baba parası yiyen gençler etrafımızda çoğaldı. Bu bir felaket... Çocukların çok rahat ortamlara alışmamaları, biraz bedel ödemeleri, zorluğu çocukken görmeleri gerekiyor. Aslında Safiyye annemizin yapmaya çalıştığı da budur. Merhamet asla onların sorumsuz yetişmelerine sebep olmamalıdır.

Büyük Olay ve Büyük Adımlar

Tarihler miladî 610'a yaslandığında Hz. Safiyye 43, oğlu Zübeyr 16 yaşlarında idi. Kendisi Efendimiz'in (sas) halası, Hz. Hatice de Zübeyr'in halası olduğu için o eve çok sık gidip geliyorlardı. İşte o günler büyük bir hadise olan Kur'ân'ın nüzûlü gerçekleşecek, Hz. İsa'dan beridir susan semanın dili konuşacak, beklemekten sinesi çatlayan arz Muhammedü'l-Emin'e ilk mesajları ulaştıracak, böylece Mekke risaletin sedasıyla tanışacaktı. O ilk günlerde Safiyye validemiz ve üç çocuğu da iman şerbetini içecekler, hepsi de daha ilk günlerde Resûlullah'ın (sas) arkasında yerlerini alacaklardı.[20]

O günler iman, sahibine ciddi bedeller ödetirdi. Hz. Zübeyr de o bedeli ödeyenlerden biri olacaktı. İman etti diye kendisini daha dün çok seven amcası Nevfel, ona yapmadığını bırakmayacak; ama çocukluktan beri zorluğa alışan Hz. Zübeyr her türlü baskıya göğüs gerecekti. Safiyye annemiz de çocuklarına hep sabrı telkin edecek, o da imanın bedelini en ağır şartlarda ödeyecekti. [21]

O ilk ve zorlu günlerin birinde Efendimiz (sas) tüm amca, hala ve bunların çocuklarını, Kureyş'in diğer kabilelerinin mensuplarını, "Yakın akrabalarını uyar!"[22] ayeti emrince Safa tepesinde toplamıştı. Maksat bunlara yeni nazil olan dinden haberler vermek, inen ayetlerden onlara okuyarak onları imana davet etmekti. Efendimiz (sas) tüm akrabalarını karşısına alınca, onların hepsinin ailelerinin ismini teker teker saydı: **"Ey Ka'b b. Lüeyoğulları! Ey Mürre b. Ka'b oğulları! Ey Abdüşşemsoğulları! Ey Haşimoğulları! Ey**

[20] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 172.
[21] Muhammed Emin Yıldırım, *Efendimiz'in Havarisi ve İhlas Abidesi Zübeyr b. Avvam*, s. 36-42.
[22] Şuarâ 26/214.

Abdulmuttaliboğulları! Ey Kureyş topluluğu! Bir tek Allah'a iman edin ve nefsinizi cehennem ateşinden satın alın."[23]

Bu adlarını saydığı aile ve kabilelerden hiçbir cevap gelmedi. O mecliste Efendimiz (sas) bir anda hitabını ailelerden, şahıslara çevirdi ve arka arkaya üç isim saydı. Kimdi bu isimler? Amcası Abbas, halası Safiyye ve kızı Fatıma... Ne dedi Efendimiz? **"Ey Amcam Abbas b. Abdülmuttalib! Ey Zübeyr'in annesi ve halam Safiyye! Ey Muhammed'in kızı Fatıma! Nefsinizi Allah'tan satın almaya çalışın; akrabam, yeğenim, babam peygamber diye bana güvenmeyin; vallahi yarın Allah katında sizin için hiçbir şey yapamam!"** [24]

Efendimiz'in (sas) o gün orada onlarca şahsın içerisinden bu isimleri seçip sayması, onlara biçtiği rolün ne olduğunu âleme gösteren bir adımdı. Efendimiz'in (sas) bu sözü çok mühim bir sözdü; onlara yüklenen misyonun ne olduğunu gösterdiği gibi, ferdi sorumluluğunda önemini ortaya koyuyordu. Söylenen bu sözü aklımızda tutalım, dersin sonuna doğru bir daha Efendimiz'den (sas) bu sözü çok farklı bir yerde, bir kez daha duyacağız. O gün o toplantıda ne yazık ki Efendimiz (sas) istenilen karşılığı bulamayacaktı. Amca Ebû Leheb'in kınaması ve kızgınlığı ile toplantı dağılacaktı. Ebû Leheb orada ileri geri konuşunca onun karşısına geçip, yeğenini savunmakta halası Safiyye'ye düşecekti. [25]

Zorlu Günlerden, Hicret Yollarına

Hz. Safiyye annemiz o günden sonra yaklaşık 10 yıl boyunca Mekke'de iman adına bir duruş ortaya koyacaktı. Oğlu Zübeyr amcasının işkencelerine daha fazla dayanamayıp Habeşistan'a hicret edecekti, o da arkasından gözyaşı dökecek ama: *"Git oğlum! İman adına arkana bakmadan yürü!"* diyecekti.[26] O günler özellikle Efendimiz'i (sas) akrabalarına karşı hep o savunacaktı. Biz onu kaç kez Ebû Leheb'in karşısında görürüz, kaç kez kaynı

[23] İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 350, 351; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 187; II, 259.
[24] Buhârî, *Menâkıb*, 13; Müslim, *İman*, 350.
[25] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, I, 119.
[26] Muhammed Emin Yıldırım, *Efendimiz'in Havarisi ve İhlas Abidesi Zübeyr b. Avvam*, s. 38-39.

Ebû Süfyan'ın karşısında görürüz.[27] Efendimiz'i (sas) savunan bir kamet ile dimdik sarsılmaz bir dağ gibi, yıkılmaz bir kale gibi, Hamza'nın hanım hali gibi yani bir aslan gibi görürüz.

Medine'ye hicret etmeden birkaç yıl önce yeğeni Resûlullah (sas) ile sâdık dost Ebû Bekir'in evindedir. Ne için? Ebû Bekir'in kızı Esma'yı, oğlu Zübeyr'e istemek için... İsteyecek, o evlilik gerçekleşecek, Esma validemiz evliliğinin ilk aylarında hamile kalacak, karnındaki bebeği ile Sevr'e azık taşıyacak ve arkasından o iman ailesi de Yesrib'e hicret edeceklerdi.[28]

Onlar Medine'ye hicret edince, Mescid-i Nebevî'nin inşaatı bitince ensâr-muhacir kardeşliğinde, Zübeyr'in nasibi doğruluğu Kur'ân tarafından tasdiklenen Ka'b b. Mâlik olacaktı.[29] Hz. Safiyye annemiz de oğlu ile beraber oturduğu için bu kardeşlikten o da nasiplenecekti.

Safiyye annemiz, Hicretin 2. yılı Bedir'e oğlu Zübeyr'i yolcu edecekti. Hz. Zübeyr o gün çok güzel, bakanların yüreklerine ferahlık veren sarı bir sarık sarmıştı başına... Bedir'in iki süvarisinden biri oydu. O ordunun sağında duracak, Mikdâd b. Amr ise diğer süvari olarak solunda duracaktı. O gün melekler inecekti Bedir'de saf saf[30] ve hepsinin başında Zübeyr'in sarığından olacaktı.[31] Tabir câiz ise o gün *Melekler Zübeyrleşeceklerdi.* Bedir'de iman galip gelecek, küfrün beli kırılacaktı. Bu haber Medine'ye ulaşınca, hele hele meleklerin haberi ulaşınca Safiyye annemiz o kadar sevinecekti ki o sevinç ona yıllardır çektiği tüm sıkıntıları unutturacaktı. [32]

Uhud'dan Haber Var

Bedir'in arkasından bir yıl geçmişti ki İslâm ordusu Uhud'a doğru yola çıkmıştı. 700 sahâbî Uhud'un yamaçlarında, Efendimiz (sas) tarafından konuşlandırılacaktı. O gün sabah askerleri yolcu etmek için Safiyye annemiz

[27] Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf,* I, 119.
[28] İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 172.
[29] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 112; İbn Habib, *el-Muhabbar,* s. 71, 72.
[30] Âl-i İmrân 3/124, 125.
[31] İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 112; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 623.
[32] İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 172.

dışarıda idi. Bir oğlu Zübeyr'e bakacak bir yeğeni Ali'ye bir diğer yeğeni Abdullah b. Cahş'a bakacak bir kardeşi Hamza'ya... Sonra gelecek Efendimiz'in (sas) huzuruna O'ndan savaşa katılmak için izin isteyecekti. Efendimiz (sas) cephe için izin vermeyecek, ama cephe gerisinden olabilir diyecekti. [33]

Savaş başlayacaktı. İlk safhası ikinci bir Bedir olan Uhud'da, yiğitler destan yazmaya başlamışlardı. İşte ne oldu ise o anda oldu; Ayneyn tepesindeki okçular iş bitti zannettiler, tepeyi terk ettiler. Sabahtan beri fırsat bekleyen Hâlid b. Velid, süvarilerini alarak o geçidi geçip Müslümanları arkadan kuşattı. O anlarda İbn Kamia denen zalim Mus'ab b. Umeyr'i kılıcı ile doğradı. Doğrarken de "Ben, Muhammed'i öldürdüm" diye haykırıyordu. Çünkü Mus'ab, Efendimiz'e (sas) çok benziyordu. İbn Kamia ise Efendimiz'i (sas) öldürmek için Uhud'a gelmişti. Mus'ab'ı doğrarken böyle bağırıyordu.[34] O anlarda Cübeyr b. Mut'im'in kölesi Vahşi, Ebû Süfyan'ın hanımı Hind ile yaptığı antlaşma gereği Hamza'yı arıyordu. Usta bir mızrak atıcısı olan Vahşi, Hz. Hamza'yı Uhud'un meydanında görünce elindeki mızrağı, onun göğsüne sapladı ve bir dağ olan Hamza'yı devirdi. [35]

O anlarda Abdullah b. Cahş lime lime doğrandı. Uhud yankılanıyordu bu olanlarla... Hepsinden öte Muhammed öldü şayiası sarsıyordu ortalığı... Haber Medine'ye ulaşınca, kadınlar ellerinde ne varsa hepsini atıp Uhud'a doğru koşuyorlardı. Sümeyra, Nesibe, Fatıma, Aişe, Ümmü Süleym ve daha niceleri... [36]

Medine'den bir hanım daha geliyordu Uhud'un eteklerine... O hanım sırtında iki parça kefen getiriyordu. Eğer söylenenler doğru ise bir parçayı kardeşinin oğlu Muhammed'e (sas) kefen edecek, diğerini ise kardeşi Hamza'ya kefen edecekti. Gelen Zübeyr'in annesi Safiyye'den başkası değildi. Safiyye, bir aslan gibi yaralılar ve cesetler arasında dolaşıyor, soruyor soruşturuyordu. Bir ara sahâbeden bazılarının savaş meydanından kaçtıklarını gördü. Hemen yere düşmüş bir mızrağı aldı ve onlara doğru yürüdü. Dilin-

[33] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 165; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 172.
[34] İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 127; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, V, 175; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 36,37.
[35] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 76; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 285, 286; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 156.
[36] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, I, 249; Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, II, 71.

den dökülen cümle şu oldu: *"Ey Korkaklar! Resûlullah'ı bırakıp nereye gidiyorsunuz?"* [37] Cesaretine hayran olduğumuz, o anlarda böyle haykırıyordu.

Hamza! Ah Hamza!

Safiyye annemiz Uhud'un meydanında bu şekilde haykırırken Hz. Ali, halası Safiyye'yi gördü. Safiyye hemen Ali'nin elini tuttu: "Ey Ali! Söyle ne oldu Efendimiz'e (sas) ve ne oldu amcan Hamza'ya?" Ali, gözyaşları içerisinde: *"Ey halacığım! Efendimiz işte şu tepede, ama amcam Hamza ise şehit oldu."* Safiyye validemiz, Efendimiz'in sağ oluşuna sevindi; ama risalet davasının en gözde yiğidi olan kardeşi Hamza'nın şehit edilişine de çok üzüldü ve ağlamaya başladı. Safiyye validemiz gözyaşları içerisinde sordu: "Peki Ey Ali! Hamza'nın cesedi nerede?" Ali işaret etti: "Şu az ileride duran askerlerin yanında..." Safiyye validemiz oraya doğru koşarken, Efendimiz (sas) halasını gördü: "Ey Zübeyr! Koş ve anneni durdur. Dayın Hamza'yı o halde görmesin! Eğer benim gördüğüm şeyleri görünce (halam) Safiyye'yi üzmek ve benden sonra da bir sünnet ve âdet olması korkusu olmasaydı, Hamza'nın cesedini gömmez, yırtıcı hayvanların karınlarına ve kuşların kursaklarına girsin diye öylece bırakırdım." dedi. [38] Zübeyr koştu, annesine yetişti ve: "Dur anne! Nereye gidiyorsun böyle?" dedi. Annesi dedi ki: "Kardeşim Hamza'yı bulmaya, elimde onun için getirdiğim parçalarla onu kefenlemeye gidiyorum." Zübeyr: "Anne! Allah Resûlü senin şu an Hamza'yı görmeni istemiyor" dedi. Safiyye validemiz, durdu ve oğlu Zübeyr'e dönerek dedi ki: "Git Allah Resûlü'ne söyle, haberim var kardeşim Hamza'nın başına gelenlerden, ona müsle [39] yapıldığını biliyorum. Bize düşenin sabır etmek olduğunu da biliyorum. Ama ben Hamza'mı kendi ellerimle kefenlemek istiyorum." Zübeyr b. Avvam gitti ve annesinin söylediklerini Efendimiz'e (sas) aktardı. Allah Resûlü: "O zaman bırakın gitsin" dedi. Safiyye validemiz, Hz. Hamza'nın paramparça edilmiş cesedinin başında oturdu, önce dilinden: ***"İnna Lillahi ve İnna İleyhi Raci'un/Şüphesiz Biz Allah'tan Geldik ve Şüphesiz***

[37] İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 40;.

[38] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 101; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 161; Beyhakî, *Delâil*, III, 286.

[39] Câhiliye döneminin kötü adetlerinden biri olan müsle yapmayı, Hz. Peygamber (sas) tamamen yasaklamış, ne olursa olsun, uygulanmaması konusunda mü'minleri uyarmıştır. *"Ben ona müsle yapmam, peygamber bile olsam Allah da beni aynı şekilde cezalandırır!"* Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî*, II, 107.

Dönüşümüz O'nadır." [40] ayeti döküldü, sonra ses titredi ve gözlerden yaşlar boşandı.[41]

O tabloyu uzaktan seyreden Efendimiz (sas) de gözyaşlarına hâkim olamadı ve ağlamaya başladı. Ağlayan sadece Efendimiz (sas) değildi, ağlayan sadece Safiyye değildi, ağlayan sadece Zübeyr, Ali, Ebû Bekir, Ömer değildi. Tüm Medine ağlıyor, tüm Müslümanlar ağlıyor, hatta tüm sema ağlıyordu. Gözlerden yaşlar boşanıyor, kalpler acı içinde kavruluyor; ama asla dillerden Allah'ın hoşnut olmayacağı tek bir söz dahi çıkmıyordu, çıkmazdı da... Gözlerde yaş, yüreklerde burukluk insanlar yeniden Medine'ye dönüyordu. Nasıl Medine'ye? Hamzasız Medine'ye... O gün Uhud'da 70 çınar devrilmişti. 70 şehit verilmişti.[42] Şehitlerin çoğu ensârdandı.[43] Onlar Medineli oldukları için akrabaları çoktu, hepsi birbirine teselli veriyorlardı. Bir ara Efendimiz (sas) şöyle bir baktı Hamza'nın evine... Tüm ensârın evleri kalabalıktı; ama amcasının evinin önünde kimsecikler yoktu. Duygulandı Efendimiz (sas) ve dedi ki: **"Amcam Hamza'nın ağlayanı bile yok!"**[44] Bu sözü ensâr duyar da durur mu? Hemen hepsi evlerini, kendi acılarını ve taziyelerini terk edip, Hamza'nın evinin önüne geldiler ve orada Hamza için gözyaşları döktüler.[45] Efendimiz (sas) de oraya geldi ve halasına sarılarak ağlamaya başladı.[46] O günden sonra artık Safiyye, Hamza'nın kokusunu duyuran biri olacaktı. Belki o bir hanımdı; ama yapacağı iş Hamza'nınkinden farklı olmayacaktı.

Hamzalaşan Safiyye

Hicretin 5. yılında bütün küfür ve şer cephesi bir araya gelmiş, büyük bir ordu oluşturmuşlardı. Efendimiz 12000 [47]kişilik Ahzab ordusunu, Selmân-ı Fârisî'nin görüşüne uyarak Medine'nin giriş yoluna hendekler kaza-

[40] Bakara, 2/156.
[41] İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 101; İbn Esîr, *el-Kâmil,* II, 161; Beyhakî, *Delâil,* III, 286.
[42] Vâkıdî, Uhud'da şehid olanların sayısını 67'si ensâr, 7'si muhâcir olmak üzere, 74 olduğunu belirtir. Bkz. Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî,* II, 300-307.
[43] Şehitlerin isimlerini görmek için bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 175-180.
[44] İbn Mâce, *Cenâiz,* 53; İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 8; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 71.
[45] Hz. Safiyye'nin, Hz. Hamza için okuduğu şiiri görmek için bkz. İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 238.
[46] İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 172.
[47] Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğâzî,* II, 443, 444; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf,* I, 427.

rak karşılamıştı. Medine'de kalan çocuk ve hanımları ise Hassân b. Sâbit'in büyük bir evi vardı, o eve yerleştirmiş; başlarına ise savaş adamı olmayan evin sahibi Hassân'ı bırakmıştı. Hassân b. Sâbit, Hz. Peygamber'in (sas) en gözde şairlerindendi. O kılıç kullanamazdı; ama Allah ona öyle bir dil, öyle bir lisan vermişti ki onlarca kılıçtan daha tesirliydi.[48]

Savaşın devam ettiği günler, Kurayzaoğulları Yahudileri de antlaşmaları olmasına rağmen Müslümanlara ihanet etmiş ve müşriklerle işbirliği yapmışlardı. Yahudiler, Müslümanların çocuk ve hanımlarının Hassan'ın evinde olduklarını öğrenince o evi kuşatma altına alıp, Müslümanları en hassas noktadan vurup, işi bitirmek istiyorlardı. Tehlike gerçekten çok büyüktü. O anda Yahudiler eğer Müslümanların çoluk çocuğuna saldırsa Allah korusun o iş orada çok farklı bir noktaya varabilirdi. Böyle hassas bir ortamda, Yahudiler bir keşif birliği gönderdiler Hassan'ın evine doğru. Bu birlik gidecek evin içerisinde olan biteni gözleyecek, ona göre ne yapılacaksa, yapılacaktı.

Böyle bir anda, onlar eve yaklaştıklarında Safiyye validemiz dışarıdan bazı sesler duydu. Allah Resûlu'nün halası ve Zübeyr'in annesi Safiyye, Hassân'a dedi ki: *"Çık bak bakalım nedir bu sesler, yoksa Yahudilerden biri bir işler mi çeviriyor?"* Hassân bir türlü dışarıya çıkmaya cesaret edemedi. Dedi ki: "Ey Safiyye! Biliyorsun ben savaş adamı değilim. Çıksam bile onlara karşı yapacak bir şeyim yok!" Safiyye validemiz işin kendisine kaldığını anlamıştı. Hemen çadır direklerinden bir tanesini eline aldı ve sesin geldiği yöne doğru gitti; yanılmamıştı, bir Yahudi onları gözetliyordu. Yahudiler, içlerinden birini oraya gönderip bilgi almak istemişlerdi. Amaçları, erkekleri cephede olan bu savunmasız insanları esir alarak, belki de öldürerek, Müslümanları iki ateş arasında bırakıp, mağlubiyetlerine sebep olmaktı. Böyle sıkıntılı bir anda Safiyye validemiz bir aslan gibi o Yahudinin önüne çıktı ve ne istediğini sordu. Adam korkudan ne diyeceğini şaşırdı, ama Safiyye validemiz niyetini anlamıştı. Elindeki direk ile Yahudinin üzerine saldırdı ve bir iki darbe ile adamı yere serdi. Kimin kardeşi o? Hamza gibi bir aslanın aslan kardeşi...

[48] Peygamberimiz (sas), Hassân b. Sâbit hakkında şöyle buyurmuştur: *"Onun şiirleri oktan daha etkilidir."* Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe,* 157; *"Allah'ım! Hassân'ı, Rûhu'l-Kudüs ile destekle!"* Buhârî, *İlim,* 68; *Meğâzî,* 30.

Bu ameli ile Safiyye annemiz tarihe *"İlk kez düşman askeri öldüren Müslüman hanım olarak"* yazılacaktı. [49]

Geri döndü, Hassân'a dedi ki: "Ben adamın işini bitirdim, sen git adamın üzerindeki ganimetleri al ve cesedini Yahudilerin kalelerinden içeriye doğru at ki bizim sahipsiz olduğumuzu anlamasınlar ve adamlarının öldüğünü görünce eğer bize saldırmayı düşünüyorlarsa bundan vazgeçsinler." Hassân yine bu işe de yanaşmadı; çünkü o kan görünce etkileniyor, hemen düşüp bayılıyordu. Dedik ya, Hassân b. Sâbit, bu yönü ile savaş adamı değildi; o bir söz ustası, bir şair idi; onun savaşı diliyleydi. Safiye validemiz bu işin de üzerine kaldığını anlayınca gitti ve kendisi yaptı. Önce öldürülen Yahudinin üzerindeki ganimetleri aldı, sonra adamı sürte sürte evin surlarına kadar getirdi ve oradan surlarının dibine attı. Yahudiler gönderdikleri casusun öldürülerek atıldığını görünce: "Demek ki kadınlar sahipsiz değil, Muhammed onları korumak için yanlarına askerler bırakmış" zannıyla hanımlara saldırmaktan vazgeçtiler. Safiyye validemiz o gün ortaya koyduğu bu yiğitliği ile büyük bir saldırıyı önlemiş, âdeta savaşın kaderini bu kameti ile korumuştu.[50] Şimdi daha iyi anlaşıldı değil mi neden dersimizin serlevhası İslâm'ın kalesidir. O bir kale gibi, içlerine sızmaya çalışan casusa karşı durmuş, ortaya çıkma ihtimali bulunan bir sıkıntıyı böyle önlemiş, âdeta Hamzalaşarak ortaya takdire şayan bir duruş koymuştu.

Peygamber'in Havarisi

Cephenin gerisinde Hz. Safiyye annemiz böyle bir yiğitlik ortaya koyarken, oğlu da savaş meydanında Allah Resûlü'nün (sas) karşısında O'nu memnun etme yollarını arıyordu. O anlarda Efendimiz (sas): "**Kim gidip bize Kurayza oğullarından bir haber getirir**" diye sormuş, bir yiğit ayağa kalkarak "Ben!" demişti. İkinci kez sormuş, aynı yiğit yine ayağa kalkmıştı. Üçüncü kez yine Efendimiz (sas) Kurayzaoğulları'ndan bir haber almak için gönüllü istediğinde ve yine aynı ses "Ben!" deyip ayağa kalkmıştı. Allah Resûlü (sas) üç kez aynı göreve talip olan o yiğitten öyle memnun olmuştu

[49] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 239; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 172.
[50] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 239; İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 172.

ki kıyamete kadar unutulmayacak bir söz söyleyecekti. O yiğit, Safiyye'nin oğlu Zübeyr'den başkası değildi. Efendimiz (sas) o anda dedi ki: **"Her Peygamberin havarileri vardır. Benim de havarim Zübeyr'dir."**[51] Zübeyr, o günden sonra artık *Havariyü'r-Resûl/Peygamber'in Havarisi* olmuştu. İlk ve son kez Allah Resûlü (sas) böyle bir ifade dillendiriyor ve bunu da yiğitler yiğidi Zübeyr b. Avvam için kullanıyordu. Hendek Gazvesi'nde, Efendimiz (sas) hem halasının yaptıklarından hem oğlu Zübeyr'in yaptıklarından çok memnun olmuştu. Savaş sonrası Hz. Safiyye'nin yiğitliği kendine anlatılınca, tebessüm etmiş; tekrar tekrar bu olayı anlattırarak dinlemiş, halasının cesaretine, Hassân'ın ise o haline gülmüştü. [52]

Bir Hatıra

O günden sonra Efendimiz (sas) sık sık halasını ziyarete gider, onunla sohbet eder, bazen güler bazen Hamza'yı hatırlar beraber gözyaşı dökerlerdi. O günlerin birine ait bir hatırayı kaynaklarımız naklederler. Bir gün Hz. Safiyye annemiz, Efendimiz'e (sas) der ki: "Ya Resûlullah! Dua ette cennette seninle beraber olayım?" Efendimiz (sas) halasının bu talebine latife ile karşılık verdi. Dedi ki: **"İhtiyarlar cennete giremez ki?"**[53] Hiç beklemediği böyle bir cevap karşısında Safiyye annemiz çok üzülür ve ağlamaya başlar. Bunun üzerine Efendimiz (sas) halasına der ki: **"Halacığım! Sen hiç Vâkıa Sûresi'ni okumuyor musun? Orada Rabbimiz demiyor mu: 'Biz o kadınları yeni bir yaratılışla yaratmış ve onları bakire yapmışızdır.'**[54] **Bu bu ayetten dolayı yaşlılar cennete giremez dedim. Çünkü o gün hepimiz gençler olarak cennete gireceğiz inşallah!"** [55]Safiyye annemiz bu sözleri duyunca gülmeye, sevinmeye başladı. Bu rivayette de görüldüğü gibi Efendimiz (sas) halasına latife yapıyor; ama latife bile olsa her zaman olduğu gibi hem doğruyu söylüyor hem de gözden kaçan bir hakikate dikkat çekiyordu. Efendimiz

[51] Buhârî, *Fezâilü'l-Ashâb,* 13; Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe,* 6; Tirmizî, *Menâkıb,* 82.
[52] İbn Hişâm, *es-Sîre,* III, 239; İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 172.
[53] Tirmizî, *eş-Şemâil,* 36; İbn Beşküvâl, *Ğavâmizü'l-Esmâi'l-Mübheme,* II, 854.
[54] Vâkıa 56/35, 36.
[55] Tirmizî, *eş-Şemâil,* 36; İbn Beşküvâl, *Ğavâmizü'l-Esmâi'l-Mübheme,* II, 854.

(sas) bu şakayı/latifeyi birkaç hanıma daha yaptığını görüyoruz.[56] Bu latifenin muhatabı olan hanımlara, diğer hanımlar *Acâizü'l-Cenne/ Cennetin İhtiyar Hanımları* demeye başlamışlardı. [57]

Hadis Rivayetleri

Hadis kaynaklarımızda Safiyye annemizden üç tane rivayet aktarılır.[58] Hendek gazvesindeki kahramanlığını bizzat kendi bize nakleder. Onun bize naklettiği en önemli rivayetlerden bir tanesi de Taberani'de geçen rivayettir. O rivayette Hz. Safiye validemiz kimlerin yanında örtünme mükellefiyetinin olmadığını bize bildirir. Malumunuz, Hz. Safiyye'nin gelini olan Esma validemiz ise bunun tam karşısındaki durumu bize rivayet eder. O kimlerin yanında nasıl örtüneceğini bize rivayet ederken,[59] Hz. Safiyye annemiz kimlerin yanında örtünülmeyeceğini bize fiilî olarak göstermektedir.[60] Gelin-kaynana tesettür alanında birbirlerini tamamlayan bu hatıraları ile bize çok önemli bilgiler verirler.

Yeğeni olan Efendimiz (sas) ile çok farkı bir münasebeti vardı Hz. Safiyye'nin... Efendimiz (sas) onu, o Efendimiz'i çok sever ve her şekilde o sevgiyi de izhar ederlerdi. Şimdi Efendimiz (sas) vefat yolundadır, gözlerini çoktan Refik-i Alâ'ya çevirmiştir. O anda başucunda halası Safiyye ve kızı Fatıma vardır. Yaklaşık 20 yıl önce söylediği bir sözü Efendimiz (sas) tekrar ederek Rabbine yürüyecektir. Nedir bu söz? Size dedim ya, başta unutmayın o sözü? İşte o söz? Efendimiz (sas) dönüyor halasına ve kızına diyor ki: **"Ey halam ve ey kızım! Nefsinizi Allah'tan satın alın. Yeğenim, babam pey-**

[56] Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat,* IV, 154; Tirmizî, *eş-Şemâil,* 36; Şâmî, *Sübülü'l-Hüdâ,* VII, 155.

[57] es-Safadî, Salahaddin Halil İbîk, *el-Vâfî bi'l-Vefâyât,* XI, 239.

[58] Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* X, 321-323; İbn Hacer, *el-İsâbe,* IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* VII, 172.

[59] Ebû Dâvûd, *Libâs,* 31.

[60] "Safiyye bint Abdulmuttalib, Peygamber Efendimiz ve O'nunla birlikte hepsi de yakınları olan ilk 10 muhacirlerin yanında başını örtmezdi. O, 9 kişi şunlardı: Kardeşi *Hamza b. Abdülmuttalib,* kardeşi Ebû Talib'in oğulları *Ali* ve *Cafer,* oğlu *Zübeyr b. Avvam,* kız kardeşi Ümmü Hakîm'in kızı olan Ervâ bint Kureyz'in oğlu *Osman b. Affan,* diğer kız kardeşi olan Berre bint Abdülmuttalib'in oğulları *Ebû Seleme b. Abdülesed ve Ebu Sebre b. Ebî Rühm,* diğer kız kardeşi Ervâ'nın oğlu *Tuleyb b. Umeyr* ve diğer kız kardeşi Ümeyme'nin oğlu *Ebû Ahmed b. Cahş.* Bkz. Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr,* X, 323.

gamberdir diye bana güvenmeyin. Vallahi ben bile yarın Allah katında sizin için bir şey yapamam!" [61]

Hassasiyeti görüyor musunuz? Ferdi sorumluluk bu? Efendimiz (sas) bu sorumluluk duygusunu en yakınlarına duyurmaya, onları bu manada hassasiyet sahibi kılmaya çalışıyor. Bu sözlerin onların hayatlarında nasıl yankılandığını ise işte görüyoruz. Efendimiz'in (sas) vefatı üzerine Hz. Safiyye annemiz çok üzülür ve bugün halen kaynaklarımızda var olan 6-7 tane şiir ve mersiye dile getirir.[62] O şiirlerden bir tanesi şöyledir:

Ey gözlerim! Sicim gibi gözyaşlarıyla cömertçe ağlayın;
Medine'nin batısındaki su kanalını yıkacak kadar...
Ey gözlerim! İçten gelen gözyaşlarıyla ağlayın;
Şiddetli elemle, hüzünle ve gönül acısıyla...
Gökyüzünün, rüzgârın ve kulların Rabbi olan,
Allah'ın seçtiği kula ağlayın.
Zulümden sonra getirdiği nur, doğruluk takva için,
Ve hidayet için, murtazaya ağlayın.
Kerem sahibi olan Allah'ın seçtiği peygambere,
O mücteba olarak gönderilmiş pak Resûlullah'a ağlayın.[63]

Safiyye annemiz tam bir şairdir. O babası Abdülmuttalib'in arkasından da uzunca bir şiir okumuş, başta İbn Hişâm olmak üzere onlarca kaynak bu şiiri kayıt etmişlerdir.[64] Hatta daha sonra onun okuduğu tüm şiirler bir divanda toplanmış ve Arapça olarak neşredilmiştir. [65]

Vefatı

Efendimiz'in (sas) vefatından sonra tam 10 sene yaşayacaktır Safiyye annemiz... Hz. Ebû Bekir dönemini görecek, o dönemde olan Yemâme

[61] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 259.
[62] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 330-334.
[63] İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 333.
[64] İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 227, 228.
[65] Aynur Uraler, "Safiyye bint Abdülmuttalib" *DİA*, XXXV, 476.

savaşında oğlu Saib'i şehit olarak cennete yolcu edip, şehit annesi olacak; [66] Hz. Ömer döneminin ise neredeyse yarısının biraz fazlasına şahit olacaktır. Hicretin 20. yılında Medine'de 73 yaşlarında vefat edecektir. Cenaze namazını Hz. Ömer kıldıracak, oğlu Zübeyr onu kabrine indirecek ve onu Baki Kabristanlığı'na defnedecektir. [67]

Yolunuz o güzel şehir olan Medine'ye düşerse Baki Kabristanlığı'na girdiğinizde hemen sol köşeye şöyle bir yönelin, orada yan yana üç kabir göreceksiniz, biri Hz. Safiyye'nin, biri onun kız kardeşi Âtike'nin, biri de ya diğer kız kardeşi Berre'nin ya da Hz. Hüseyin'in kızı Ümmü Benin'in... [68] Ehl-i Beyt'ten olan üç hanım yan yana...

Biz de buradan Safiyye annemize ve başta Baki Kabristanlığı'nda yatanlara olmak üzere tüm sahâbe-i kiram efendilerimize, onları yetiştiren Resûlullah (sas)'e binlerce selam gönderiyor, O'nun ashâbını en güzel dua olan *Radiyallahu anhum ecmain /Allah onlardan ebeden razı olsun* duası ile anıyoruz.

Safiyye annemiz, bu bahiste yaşadığı hayatı ile bize çok ama çok önemli mesajlar verdi. Ama özellikle şu beş alanda, bizlere ciddi uyarılarda bulundu.

Hangi alanlardı bunlar?

1- Kulluk alanında

2- Annelik alanında

3- Akrabalık alanında

4- Kardeşlik alanında

5- Dava adamlılığı alanında

Bu beş alanda Hz. Safiyye annemizin bize söylediklerini anlamayı, kavramayı ve hayatlarımıza taşımayı Rabbimizden niyaz ediyor, onun yürüdüğü risalet davasının yolunu, hakkını vererek yürüyebilmeyi bizlere kolaylaştırmasını diliyoruz.

[66] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 686; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 398.
[67] İbn Hacer, *el-İsâbe*, IV, 2560; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, VII, 172.
[68] Muhammed Emin Yıldırım, *Hz. Peygamber'in (sas) Albümü*, s. 415, 416.

SAFİYYE BİNT ABDULMUTTALİB'İN HAYATINDAN MESAJLAR

- Vazifelerini, sorumluluklarını, sınırlarını iyice anla ki işin neticesinde pişman olmayıp, saâdete erenlerden olabilesin.
- Evlatlarını daha küçükken zorluklara, darlıklara ve sıkıntılara alıştır ki büyüdüklerinde rahat edebilesin.
- Hukukunu Rabbinin belirlediği bir mükellefiyet olan bu alanda doğru bir çizgi üzerine yürü ki birleştirmesini Allah'ın emir ettiği bu bağları koruyabilesin.
- Nesilden ve soydan olan tüm kardeşlerini gerçek bir muhabbet ile sev ki onları zor durumlarda Allah'a yolcu ederken bile metanetle, sabırla yürüyebilesin.
- Risalet davasını omuzlamak, kadın-erkek, genç-ihtiyar, hoca-talebe herkesin üzerine bir sorumluluk olduğunu unutma ki iş başa düştüğünde ben varım diyebilesin.